

نقد و بررسی نظریه وحدت شخصی وجود

(با رویکرد کلامی - فلسفی)

سیدعلی علم‌الهدی^۱ / طاهره صاحب‌الزمانی^۲

چکیده

یکی از بحث‌های پیچیده فلسفه که به‌منزله اساس و پایه بسیاری از مطالب فلسفی و معارف الهی است؛ تحقیق حال وجود، بیان وحدت یا کثرت آن است. افکار و اقوال عرفا، فیلسوفان، متکلمان در این‌باره مختلف و جمع‌نکردنی است. ملاصدرا، داعیه‌دار اثبات عقلانی نظریه وحدت شخصی وجود است. او این نظریه را بر مبانی و اصول فلسفی خویش استوار کرده و بر همان اساس، مبانی فلسفی اصالت وجود را بیان کرده است. آنچه واقعیت هستی است، تنها حقیقت وجود است؛ و سایر مخلوقات، تنها سایه‌هایی از حقیقت هستند. بیشتر متفکران در حوزه عرفان نظری و همچنین برخی از فیلسوفان حکمت متعالیه در بحث ارتباط واحد و کثیر، قائل به این نظریه شده‌اند. به‌عبارت دیگر، همه تفکرات و مکاتب فلسفی در حوزه اندیشه اسلامی ناچار به پذیرش این دیدگاه بوده‌اند؛ اما پذیرش آن، نیازمند سه بایستگی فلسفی و کلامی مهم برای این نظریه است؛ یعنی نفی علیت، همه‌خداانگاری و پذیرفتن جبر و نفی اختیار؛ از این‌رو، نظریه یادشده به دلیل تفکر دینی پذیرفته نشده است.

برای اثبات این انتقادات، نخست به شرح مبانی فلسفی مبتنی بر نظریه وحدت شخصی وجود پرداخته؛ سپس با بیان انتقادات، بدین سؤال پاسخ می‌دهیم که آیا به دلیل تفکر دینی، سخن از نظریه وحدت شخصی وجود با باورهای اعتقادی و بدیهیات عقلی سازگار است یا خیر؟! **کلیدواژه‌ها:** علیت، جبر، همه‌خداانگاری، وحدت شخصی وجود، امکان فقری، وحدت تشکیکی.

۱. استادیار گروه فلسفه و کلام اسلامی دانشگاه پیام‌نور.

alamolhoda@pnu.ac.ir

۲. دانشجوی دکتری دانشگاه ادیان و مذاهب.

sahebalzamani@yahoo.com

Investigating the Theory of Personal Unity (With Theological-Philosophical Approach)

Abstract

One of the complex issues considered as the basis and foundation of most philosophical issues and Islamic knowledge is the study of present existence and the expression of unity or plurality. Thoughts and words of mystics, philosophers, and theologians in this area are different and non-exhaustive. Mola Sadra is the contender of intellectual proof of the theory of Personal Unity. He has established this theory on the basis of his philosophical principles, and accordingly, stated the philosophical principles of Existentialism. What is the reality of Existence is the only truth of Existence, and other creatures are just the shadow of Existence. More scholars in the field of theoretical mysticism as well as some philosophers of transcendent wisdom, in discussing the relationship between the units and multiply, believe this theory. In the other words, all philosophical thoughts and schools in the field of Islamic thoughts were forced to accept this view, but its adoption requires three important philosophical and theological necessities for this theory. They are 'denial of causality,' all assuming God', and 'accepting determinism and negation of authority'. Therefore, the above theory was not accepted because of religious thought.

To prove these criticisms, first, we explain the philosophical principles based on Theory of Personal Unity; then, stating the criticisms, we answer the question of "Is talking about Personal Unity Theory in consistent with religious beliefs and intellectual axioms because of religious thoughts or not?"

Keywords: Causality, determinism, Personal unity, Possibility of poverty, Graded unity